

رکود

افول با چاشنی اقتصاد

ضرورت تغییر منطق حکمرانی از امنیتی و سیاسی به اقتصادی

هم این نگاه سیاسی و امنیتی محور وجود دارد و از هراس این که کار از دست خارج نشود، دولت، نقش کمی را برای مردم و جامعه در عرصه حکمرانی اقتصادی قائل است. تنهایی مقدم با بیان این که نگاه امنیت محور، منفعلانه است و به دنبال کنش نیست، ادامه داد: این رویکرد همواره در پی واکنش است؛ بنابراین، این رویکرد تهدید محور که ابداً ظرفیت محور و کنشگر نیست، بهترین حالت را سکون می بیند و بر همین اساس تا حد زیادی نگاهی ضد توسعه و ضد پیشرفت دارد. این پژوهشگر حوزه اقتصاد با بیان این که چالش ها با کشورهای منطقه نیز به دلیل همین رویکرد است، ادامه داد: ما هیچ گاه با رویکرد کنش گرانه و ظرفیت محور، به کشورها نگاه نکرده ایم و تنها زمانی که به یک تهدید امنیتی تبدیل شوند، به آن ها ضریب می دهیم و از منظر اقتصاد، مبتنی بر بازی برد-برد و رفع نیاز دوطرفه به آن توجهی نداشته ایم. به گفته تنهایی مقدم،

برد-برد تعریف شده و اگرچه در نگاه آمریکایی این روند یک بازی برد-باخت است و با قلدی، می خواهند همه منافع را برای خودشان بردارند اما منطق اقتصاد محور، بخشی مهم و جدایی ناپذیر از حکمرانی است. وی با تأکید بر ضرورت گذار از رویکرد امنیتی و تهدید محور گفت: مادامی که این نگاه امنیت محور را داشته باشیم، اگرچه ممکن است حضور آمریکا در منطقه حذف شود، اما نفوذش را خواهد داشت. دلیل این نگرش ما، تهدیدات پیاپی امنیتی بوده و این امر باعث شده است، روابط طبیعی آدم ها با هم که مباحث اقتصادی و انتفاعی نیز در آن نقش پررنگی دارد، به کناری برود و نگاه سیاسی و امنیتی غالب باشد. ناظر به همین رویکرد، سفارتخانه های ما به صورت سیاسی ساختار بندی شده و رایزن بازرگانی بسیار اندکی در سفارتخانه ها داریم که نشان می دهد، اولویت در روابط خارجی، همواره سیاسی و امنیتی است؛ حتی در سیاست داخلی

در ادامه سلسله نشست های تخصصی مرکز مطالعات آمریکا، دکتر رضا تنهایی مقدم، پژوهشگر حوزه اقتصاد پیرامون تبعات رویکرد امنیتی و سیاسی حکمرانی و آثار آن در حوزه اقتصادی، به ایراد سخنرانی پرداختند. ایشان در ابتدای سخنان خود در خصوص منطق حکمرانی از منظر ایران و آمریکا بیان کردند: ما و آمریکا دو منطق در حکمرانی داریم که خودش را هم نشان داده است؛ منطق ما امنیت محور یا به نوعی سیاست محور است زیرا انقلاب اسلامی در حوزه سیاسی توانسته نظریه پردازی کند و موفق تر باشد اما در سایر حوزه ها از جمله اقتصاد، توسعه این گفتمان هنوز جای کار دارد اما منطق حکمرانی آمریکایی ها، اقتصاد محور است و اقتصاد بر تمام عرصه های حکمرانی آنان، از جمله سیاست خارجی احاطه دارد. ماهیت نیاز محور بودن حوزه اقتصاد، باعث می شود تا از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار باشد، اقتصاد مبتنی بر رفع نیاز و منطق

اگرچه در عرصه امنیتی و سیاسی به دستاوردهای قابل توجهی رسیده‌ایم و کاهش حضور نظامی آمریکا ناشی از تلاش‌های منطقه‌ای ایران است و در شاخص‌های امنیتی، توانسته‌ایم دستاوردهای قابل قبولی را عرضه کنیم، اما نگاه امنیت محور ما به نفوذ اقتصادی آمریکا، پایان نخواهد داد. باید توجه داشت که تلاش امنیتی و نظامی آمریکا نیز ناظر بر منافع اقتصادی است.

گام‌های اساسی تا اخراج اقتصادی آمریکا از منطقه

پژوهشگر حوزه اقتصاد با تأکید بر این‌که برای اخراج آمریکا از منطقه در ساحت اقتصادی، باید منافع نظامی ایالات متحده در منطقه را به لحاظ اقتصادی تهدید کنیم، ادامه داد: آمریکا از جانب ایران که نگاه امنیتی به همسایگانش دارد، منافع اقتصادی بسیاری برای خود و هم‌پیمانانش حاصل کرده است. آمریکا با استناد بر همین نگاه امنیتی ما، ایران را به عنوان تهدیدی برای کشورهای منطقه تعریف کرده و با فروش سلاح و افزایش تبادلات اقتصادی، منفعت‌های زیادی را به جیب زده است. تنهایی مقدم، اقدام ضروری دیگر را تهدید اقتصادی آمریکا فارغ از منافع نظامی آمریکا دانست و ادامه داد: آمریکایی‌که منافع اقتصادی‌اش را مورد تهدید ببیند، حساس می‌شود و اگر خود ما یا از طریق دیگران، این منافع را تهدید کنیم، می‌توانیم منجر

به کاهش نقش آفرینی اقتصادی آمریکا شویم. در چارچوب راهبردی که مقام معظم رهبری فرمودند، اگر منافع ایران تهدید شود، منافع آمریکا در سراسر دنیا تهدید خواهد شد، می‌توانیم همین راهبرد را در حوزه اقتصادی نیز پیاده کنیم. مثلاً اگر نیاز به تولیدات انرژی در کشورهای منطقه را افزایش دهیم و تولید نفت شیل آمریکا توجیه پیدا کند، دیگر توجیهی برای حضور آمریکا در منطقه نخواهد یافت.

ضرورت مردمی کردن سطح تعاملات اقتصادی

وی با تأکید برای افزایش تعامل با کشورهای منطقه گفت: باید تعامل با کشورهای منطقه را مردمی کنیم و از شکل دولتی و سیاسی که ناشی از نگاه سیاست زده و امنیت زده است، خارج کنیم. ماهیت اقتصاد، مردمی است و طبیعتاً ربطی به دولت‌ها ندارد و مبادله باید در سطح مردم ادامه یابد. همچنین، باید اجازه دهیم تا مردم در موارد مختلف با یکدیگر ارتباط داشته باشند. دولت نباید مانع این تبادلات اقتصادی شود و همچنین، باید زمینه‌ها را فراهم کند. این پژوهشگر حوزه اقتصاد بیان کرد: اگرچه ما هم‌پیمانان مردمی در حوزه نظامی و امنیتی در منطقه کم نداریم و این هم‌پیمانی را در عرصه مردمی به یک فرصت بدل کرده‌ایم، اما لازم است این نگاه را در ساحت اقتصادی هم داشته

باشیم و هم‌پیمانان اقتصادی را در سطح مردمی ایجاد نماییم. باید سیاست‌های اقتصاد مقاومتی را در حوزه بین‌المللی نیز تعمیم دهیم. تنهایی مقدم با بیان این‌که باید در عرصه اقتصادی نیز همچون عرصه نظامی، غیر کلاسیک و نامتقارن وارد تقابل با آمریکا شویم، ادامه داد: مادامی‌که این رویکرد سیاسی و امنیتی را اصلاح نکنیم، تعارضات ایدئولوژیک اصلاً اجازه ورود و تعامل با سایر کشورها را نخواهد داد و دلایل امنیتی و سیاسی، مانعی بر تعاملات اقتصادی خواهد شد. این پژوهشگر حوزه اقتصاد، اشتراکات فرهنگی و تاریخی میان مردم کشورها را زمینه‌ای برای توسعه رویکرد اقتصاد محور برشمرد و گفت: اگر نگاه تهدید محور حاکم باشد، هیچ‌گاه به تعاملات اقتصادی نخواهیم رسید؛ اما وقتی اقتصاد را در سطح مردمی تعریف کنیم، خواهیم دید که قربت‌های بی‌شمار و سازنده‌ای میان ملت‌ها وجود دارد که تا چه اندازه می‌تواند، توسعه‌دهنده تعاملات اقتصادی باشند. نمونه این تعامل را در همدلی و تعامل میان اهل تشیع و تسنن و اقوام مختلف می‌بینیم. اشتراکات قومی، مذهبی، زبانی و فرهنگی ما، می‌تواند فرصتی برای توسعه باشد. مهاجران نیز ظرفیت بسیار خوبی هستند که باید با برداشتن نگاه امنیتی از مهاجرت، به فرصت تبدیل شود. تنهایی مقدم بیان کرد:

باید نگاه ما به منطقه، ناظر به راهبرد ایران بزرگ باشد که قلمروی فرهنگی اقتصادی و فرهنگی آن، نه فقط ایران بلکه سراسر این منطقه را در برگیرد و مردم تمامی این کشورها به لحاظ اقتصادی، هم وطن ما محسوب شوند. اگر به همسایگانمان، به عنوان هم وطن اقتصادی بنگریم و این علقه های اقتصادی گره بخورد و پیوندها مستحکم شود، ناخودآگاه جایی برای آمریکا باقی نخواهد ماند. ایشان با بیان اینکه باید برای منطقه پسا آمریکا و اقتصاد آن، برنامه ریزی جدی و ناظر به نگاه اقتصاد محور و مردمی، توجه جدی داشته باشیم، عنوان کرد: مهم ترین اولویت این است که نظامی - امنیتی ها نباید وارد

حوزه حکمرانی اقتصادی شوند، به تعبیر حضرت امام خمینی (ره) که نظامی ها نباید وارد حوزه اقتصادی شوند، حوزه اقتصادی را حوزه ای حاکمیتی و کلان می دانم که باید از فضای امنیتی سیاسی و نظامی دور باشد. خوشبختانه کارهایی که معاونت علمی و فناوری در سطح دیپلماسی علم و فناوری صورت داده و گام های خوبی که برداشته شده است، می تواند در سطح اقتصادی هم با گسترش تعامل ها تعمیم پیدا کند. این پژوهشگر حوزه اقتصاد در پایان بیان کرد: اگر نگاه، وسیع تر شود و محدود به رویکرد سیاسی - امنیتی نباشد، دو حوزه امنیتی و اقتصادی

می توانند به یکدیگر کمک کنند؛ اگر حوزه امنیت به نفع اقتصاد حرکت کند و اقتصاد هم کمتر به سوی امنیت رود، این دو حوزه، یارانه هایی را به یکدیگر اعطا می کنند. مثلاً اگر رابطه اقتصادی خوبی با کشورهای منطقه داشتیم، امنیت ما هم تأمین می شد و اگر با همین کشورهای بی که تهدید بالقوه امنیتی محسوب می شوند، سطح روابط تجاری خوبی داشتیم، قطعاً چالش های امنیتی کم تری پیش می آمد. در واقع این تعامل اقتصادی، یک یارانه امنیتی به ما ارائه می دهد و متقابلاً حوزه امنیتی نیز می تواند، این یارانه را به ما بدهد.

